

Minister Klimatu i Środowiska

DGO-OPZ.050.4.2024.KN
3103114.12166764.9790793
Warszawa, 04-04-2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację Pana Posła Łukasza Schreiber z dnia 15 marca 2024 r., znak K10INT1975, w sprawie „terenów pozachemowskich”, poniżej przedstawiam stosowną informację w odniesieniu do przestanych pytań.

Odnosząc się do pytania 1 dotyczącego planów Rządu RP dotyczących rozwiązania problemu zanieczyszczenia na terenie dawnych Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy na wstępie należy wyjaśnić, że działania dotyczące poprawy stanu środowiska na tym terenie objęte są ustawą z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1719), tzw. ustawą o WTZ. Efektem planowanych działań ma być przede wszystkim szczegółowe rozpoznanie, zbadanie i inwentaryzacja występujących zanieczyszczeń, a następnie zabezpieczenie lub zagospodarowanie historycznych odpadów i ograniczenie wpływu wywołanego przez nie na środowisko i zdrowie ludzi. Przepisy ustawy o WTZ mają charakter specustawy dedykowanej konkretnym, wymienionym w załączniku do ww. ustawy miejscom¹, które zostały uznane za najbardziej niebezpieczne. Ustawa przewiduje również możliwą identyfikację jeszcze nierozpoznanych WTZ i wprowadzenie ich do ewidencji, którą będzie prowadzić Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

Szczegółowe plany dotyczące poprawy stanu środowiska, m.in. na terenie ZCh „Zachem”, będą zatem ustalane zgodnie z ustawą o WTZ. Organem właściwym w sprawach prowadzenia działań związanych z poprawą stanu środowiska na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych jest wójt, burmistrz albo prezydent miasta, z wyjątkiem terenów zamkniętych, dla których organem właściwym jest

¹ Aktualnie ustawa obejmuje 5 terenów:

- Zakładów Chemicznych „Zachem” w Bydgoszczy,
- Zakładów Chemicznych „Organika-Azot” w Jaworznie,
- Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach,
- Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta” w Zgierzu,
- Zakładów Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim.

regionalny dyrektor ochrony środowiska. Właściwy organ wykonuje kompleksową ocenę stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym oraz opracowuje projekt planu poprawy stanu środowiska na tym terenie. Plan ten jest ustalany stosowną decyzją administracyjną.

Odnosząc się do pytania 2 dotyczącego ilości zabezpieczonych środków na działania rekultywacyjne i przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się zanieczyszczenia, należy poinformować, że przepisy ustawy WTZ przewidują elastyczny i szeroki katalog źródeł finansowania, w tym środki Unii Europejskiej (Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Fundusz Invest EU) oraz krajowych funduszy ochrony środowiska, wskazując również na możliwość pozyskania przez właściwy organ środków z innych źródeł. Jednakże wyjaśnić należy, że ustawa o WTZ nie wskazuje wprost konkretnych kwot środków na wykonanie zadań wynikających z ustawy – wysokość dofinansowania zależy od zaplanowanej w poszczególnych funduszach puli środków, a także szczegółowych zasad udzielania dofinansowania. Środki poszczególnych funduszy mogą być wykorzystywane w celu zapewnienia odpowiedniego montażu finansowego przedsięwzięć na WTZ w odpowiednim czasie, zgodnie z przyjętym harmonogramem prac. Tylko i wyłącznie otrzymanie środków na cele poprawy stanu środowiska na obszarze WTZ skutkuje powstaniem obowiązku podjęcia działań przez samorząd. Nie dotyczy to środków własnych gminy, które mogą zostać wykorzystane jedynie dobrowolnie.

Prace nad ustawą były prowadzone w ramach przygotowania do wdrażania Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), czego celem było umożliwienie pozyskania przez Polskę środków w wysokości 65 mln euro. Ponadto w ustawie przewidziano inne możliwe do wykorzystania źródła finansowania:

- program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (możliwe pozyskanie środków w wysokości 40 mln euro),
- program Invest EU (ogółem wartość programu w części dot. ochrony środowiska – 9,9 mld euro w formie gwarancji dla pożyczek),
- uzupełniająco – krajowe fundusze ochrony środowiska, np. istniejący Program Priorytetowy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pn. „Ochrona powierzchni ziemi”,
- inne środki pozyskane przez właściwy organ, w tym przykładowo regionalne programy operacyjne lub programy w perspektywie UE po roku 2029.

Należy przy tym wyjaśnić, że zapotrzebowanie w tym zakresie będzie stale analizowane i w razie potrzeby będą podejmowane działania związane z występowaniem o dodatkowe środki, biorąc pod uwagę przede wszystkim kolejny okres programowania środków Unii Europejskiej, co jest uzasadnione w szczególności z uwagi na zakładany długi termin przygotowania formalno-

technicznego przedsięwzięć do właściwych prac terenowych związanych z usuwaniem zanieczyszczeń i zagrożeń w danej lokalizacji.

Aktualnie trwają prace formalno-organizacyjne związane z uruchomieniem środków z KPO. Wstępnie ocenia się, że nabór dot. środków KPO dla inwestycji B3.2.1 „Inwestycje w neutralizację ryzyka i rekultywację wielkoobszarowych terenów przemysłowych i Morza Bałtyckiego” dotyczącej WTZ będzie możliwy do uruchomienia w II kwartale br. Podkreślenia wymaga natomiast, że ostateczne skierowanie środków do samorządów uzależnione jest od wielu czynników, z których większość jest uzależniona od działań samych gmin. Można tutaj wymienić m.in. rozpoczęcie przez NFOŚiGW naboru dla ww. inwestycji, złożenie wniosków o dofinansowanie przez samorzady oraz oceny złożonych projektów (jako niezbędny warunek uzyskania wsparcia), następnie gotowość wnioskodawców do zawarcia umów o finansowanie, a w efekcie kluczowego elementu w postaci złożenia wniosków o płatność za wykonanie działania. Zatem istotne znaczenie w tym obszarze będzie miał fakt odpowiedniego przygotowania do absorpcji tychże środków po stronie gmin, w szczególności zaawansowanego stopnia przygotowania do realizacji przedsięwzięć w terenie, jak również gotowość do wnioskowania o płatności za wykonanie działania.

Odnosząc się do pytania 3 dotyczącego terminu zakończenia prac dotyczących poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym na obszarze byłych ZCh „Zachem”, należy w pierwszej kolejności wskazać, że zgodnie z ustawą o WTZ, podmioty umocowane prawnie i właściwe do podejmowania stosownych działań na obszarze WTZ zostały wprost wskazane w tejże ustawie, tj. wójt, burmistrz albo prezydent miasta, z wyjątkiem terenów zamkniętych, dla których organem właściwym jest regionalny dyrektor ochrony środowiska. Biorąc pod uwagę powyższe, należy wskazać, iż Rząd RP nie jest podmiotem uprawnionym prawnie do ingerencji w działania i kompetencje przyporządkowane z mocy ustawy tymże podmiotom. Niemniej jednak należy przyjąć, że podanie tego terminu będzie możliwe dopiero po wykonaniu przez właściwy organ kompleksowej oceny stanu środowiska na tym terenie i opracowaniu dalszej wymaganej dokumentacji, w szczególności planu poprawy stanu środowiska oraz orientacyjnego harmonogramu prac terenowych związanych z jego wykonaniem.

Zakres kompleksowej oceny stanu środowiska obejmuje wykonanie szczegółowej inwentaryzacji i badań właściwości odpadów; badań zanieczyszczenia powierzchni ziemi, wód powierzchniowych i podziemnych oraz w razie potrzeby – powietrza oraz opracowanie wyników tych badań. Wyżej opisane badania są konieczne do opracowania projektu planu poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym. Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Urzędu Miasta

w Bydgoszczy należy poinformować, że w przypadku uzyskania dofinansowania z KPO planowane jest zakończenie wykonania tych prac w II kwartale 2026 r.

Następnie plan poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym będzie ustalany decyzją administracyjną (art. 8 ust. 1 ustawy o WTZ). Zakres decyzji w sprawie poprawy stanu środowiska na wielkoobszarowym terenie zdegradowanym obejmuje między innymi harmonogram i termin wykonania ww. planu poprawy, w tym m.in.:

- usuwania odpadów lub zabezpieczania powierzchni historycznych składowisk odpadów przemysłowych lub miejsc gromadzenia historycznych odpadów przemysłowych lub ich rekultywacji, a także zagospodarowania i przetwarzania odpadów powstałych w wyniku tej działalności,
- rekultywacji gruntów zdegradowanych lub zdewastowanych,
- remediacji zanieczyszczonej powierzchni terenu,
- działań mających na celu ochronę wód lub powierzchni ziemi,
- przywracania elementów przyrodniczych, o ile jest to konieczne,
- monitoringu stanu środowiska lub stabilności geotechnicznej składowanych lub zebranych odpadów w trakcie wykonywania czynności opisanych powyżej,
- rozmieszczenia tablic ostrzegawczych na granicy składowiska lub miejsca składowania historycznych odpadów przemysłowych albo obszaru, na którym przeprowadza się remediację powierzchni ziemi,
- ogrodzenia lub prowadzenia wizyjnego systemu kontroli składowiska lub miejsca składowania historycznych odpadów przemysłowych lub ograniczenia korzystania z nieruchomości na której się one znajdują, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi lub zachowania efektów wyżej opisanych działań.

Wobec powyższego, czas rozpoczęcia i zakończenia prac terenowych dot. poprawy stanu środowiska na WTZ będzie znany dopiero po wydaniu decyzji administracyjnej w tym zakresie.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Anita Sowińska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości

Departament Spraw Parlamentarnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.